

ОЦЕ І ВСЕ. ЦЯ ГАЛИЧ НАД МІСТЕЧКОМ.

Народе вільний, аж тепер ти — віл.
Моя поразка зветься Берестечком.
На Київ наступає Радзивіл.
Я вже не я. Мене вже улелекали.
Уже рука не вдержить булави.
Куди умерти?! З пекла та й до пекла?
Гармат нема. Пропали корогви.
Дев'ятосил, знемігся я потрошку.
Ірже мій кінь у дикій лободі.
Немає війська. Всі — у розпорошку.
Один в біді... Один — як на воді.
Оце тобі супряга з бусурманом.
Хіба я гетьман? Всипище глупот.
Так дався оморочити оманам!
Тепер дивись на Україну. От.
Дивись.

Давись сльозами.

Був найдужчий.

Носив при боці шаблю, не стручок.
Тепер сидиш самотній, невладущий
і п'єш, як трахтемирівський дячок.

Твою свободу охрестили грати.
 Бур'ян в полях — ледь видно архалук.
 То що ж тепер цьому народу — брати
 свій кривний хліб у переможця з рук?!

Хмелій, Хмельницький!

Де ж твої клейноди?
 Де короги? Де грім твоїх музик?
 Де в битвах завойовані свободи?
 Де твій Богун, Пушкар і Джеджалик?

Козак Небаба, ох, таки ж не баба!
 Якби під ним не встрілили коня,
 хіба б поліг від рук якогось драба
 козак Небаба, вихрові рідня?!

Якби не ті заклепані гусари...
 якби не зрадив хаповитий хан...
 якби ж він був ощадніший на вдари,
 мій кривдами рокований талан!
 Якби не дощ... якби не ремст і розбрат...
 якби хоч трохи глузду під чуби...
 Якби старшини не пішли урозбрід...
 якби, якби, якби, якби, якби!!!

Чмели тютюн, ти, Божа лялько з клею!
 Ти ж скинув ярма в Різани Яри!
 Тепер стирчиш над рідною землею,
 як вивороть — корінням догори!

Чого ти ждеш? Якої в Бога ласки?
 В твоїх радугах проростає мох.
 Оце і все. Одна така поразка
 закреслює стонадцять перемог!

Ось ніч, і та зорею в очі цвікне.
 Чумацький Шлях заремігає — злазь.
 Хто допоможе, дурню макоцвітний, —
 московський цар чи трансільванський князь?!
 Ногайські орди? Вуса караїма?
 Султан Мехмет? Кордони з кияхів?
 Лежить твоя зглузована Вкраїна,
 схрестивши руки всіх своїх шляхів.
 І що тепер? Що вдіять, що почати?
 Ні булави, ні війська, ні печати.

Моя вина. Мій гріх перед людьми.
 Усе ж було за нас.
 Чому ж програли ми?!

**... БУВ РАНОК. БУВ ТУМАН.
 БУЛО СТО ТИСЯЧ ВІЙСЬКА.**

І меч свячений був. Усе було тоді.
 Шуміли короги. І жодна птиця свійська
 не вивела курчат в орлиному гнізді.
 Вози стояли, скуті ланцюгами.
 І обрій зблис півмісяцем татар.
 І покотились в коней під ногами
 кошлаті димом голови петард.

На нас ішла стіна рухомогруда.
Летіло все, закуте у броню.
Гусар крилатий — то така споруда,
що тільки шаблю вищербив об ню.
Скресались ми. Вони спочатку тисли.
Та ми, легкі між тої ваготи,
крушили їх, знімали з коней списами
і прогинали келепом щити.

А я літав у тій свинцевій хвищі,
пихату шляхту сік на дрібен мак,
аж диба став на тому бойовищі
мій вороний скажений аргамак.
В диму, в огні, в кривавому ошматті,
відкинуті в болото від ріки,
вже ті гусари не були крилаті,
вже відступали наймані полки.

Ми вже їх брали як бика за роги —
німським штибом ставлені війська.
Уже ж було тіль-тіль до перемоги!
Вона була близька уже, близька!

І раптом дощ, і злива. І гроза.
Гармат не чути від ударів грому.
Впав Амурат. Поліг Муффрах-мурза.
Ми кілька днів тримали оборону.

А дощ хлющить. Ні просвітку. Мокряччя.
Хитає бій, як чорні терези.
І вороння вже аж хрипить, не кряче.
Ні шанця врий. Ні хліба підвези.
Одсирів порох. Ржаві самопали.
Гармати грузнуть. Валить вітролом.
І треба ж так, щоб зливи саме впали!
Найгірше коням — коні під сідлом.
Татарин змерз, то спробуй його вкоськай.
Знамена збликли і бунчук обвис.
І людям слизько, і коняці ковзько.
Упав гнідий — в багнюці заковиз.

Та ми тримались. Ми хотіли волі.
Вже третій рік воюємо, — пора!

... А віддалік на пагорбі у полі
ряхтіла срібна порхавка шатра.

І ХАН, ЯК ВИЛІПЛЕНИЙ З ВОСКУ,
в кольчугу вбраний і в шишак,
курив кальян, чи спав потрошку,
чи стежив битву, мов коршак.

Якби ж я знав, якби ж я відав —
в шовках і шкурах, хить та хить —
він спить чи думає, цей ідол,
і що він думає як спить?

Яких ще хоче сіл і градусів?
 А хан куня, куня, куня...
 І раптом крикнув:
 — Гетьман зрадив! —
 і підвели йому коня.

І мурзи, мурзи, ті замурзи,
 гаремний зморщений урюк,
 дришпанять слідом з поля бою —
 і як спинити цих тварюк?!

Зненацька, раптом, всі до решти —
 вони зникали вдалині.
 І хан чадів, як головешка,
 на біло-сірому коні.

Я буду вік себе картати,
 що заметався сам не свій —
 не знав, чи хана завертати,
 чи тут продовжувати бій?

Мій чорний сон —
 у хлопцу зливи,
 у розлемішені шляхи,
 летять татари, в буйні гриви
 вчепившись, наче реп'яхи...

А ТУТ ЩЕ ВІТЕР —

У ЛИЦЕ — НАВІДЛІГ!

Засліпли очі розпачем душі.
 Бодай я світу білого не видів,
 як по своїх стріляли гармаші!

То що ж ви, хлопці, що ж ви, що ж ви, хлопці?!
 Це ж до такого стиду дожили.
 Б'єте своїх, прокляті дурнолюбці,
 наївні бевзі, телспні, хохли!

Та ж там котрогось просто підкупили,
 щоб учинив оцей розгартіяш.
 Вони ж ніколи не були скупими
 на тридцять срібних для іуд... А я ж
 таки і сам чималий шмат вар'ята.
 Тут бій, тут смерть, тут стогін на стогін, —
 як смів комусь команду довіряти,
 а сам подався хану навздогін?!

... ТО НЕПРАВДА, ЩО КАЖУТЬ.

ТО ВИПЛІД БАЛАЧКИ ПУСТОЇ.

Не сидів я в кайданах. І не били мене нагаями.
 Хан зустрів мене чемно. Відібрали шаблю й пістолі.
 І ввійшов я в намет — наче впав до вовчої ями.